

Kráčíme vpřed do starého Říma?

Emil Pálesš

Svět zůstává svým způsobem stejný, i když se mění. Jako bychom se, přes veškerý pokrok, točili v kruhu. Římská říše tady nebyla a nezanikla jen jednou, ale obnovujeme ji a znovu se rozpadá jako ozvěna každých 500 let. Romantismy se nás zmocňují periodicky. Radikální komunismy tady byli už za Spartaka, mazdakovců či husitů... V izolovaném Japonsku 17. století, císař zadržel šlechtice na věčné hostině u svého dvora, aby je měl pod kontrolou, stejně jako to udělal jeho současník, francouzský král ve Versailles.

Dějinné vzorce se opakují až do překvapujících detailů, protože plynou z lidské přirozenosti, jež zůstává stejná přes pokrok techniky. Skutečný pokrok si vyžaduje zdokonalení samotného člověka s jeho charakterem, což nelze nahradit technologií. Musíme znát a ovládnout sami sebe. Naše nitro pozůstává z archetypů, které tvoří základní síly duše porovnatelné s abecedou v jazykovědě nebo s elementy v chemii. Uvést všechny síly duše v harmonickou rovnováhu je praktickou definicí duchovnosti.

Hledáme organickou syntézu protichůdných duševních principů na osobní i kolektivní úrovni. Nakolik se nám to nedaří, upadáme do extrémů. Je totiž lehčí přiklonit se k nějaké jednostranné ideologii než pěstovat duchapřítomnost. Jednostranné programy však uvrhují společnost do cyklů. V okamžiku svého vítězství zplodí nežádoucí účinky a zasejí semena reakce, z nichž vyroste protistrana. Částečné pravdy jsou odsouzeny přejít ve svůj pravý opak a věčně se střídat.

Proto se pohybujeme v kruzích. Staré příběhy, které jsou z lidského hlediska stejné, se opakují toliko oděné do moderního hávu. Kroužíme mezi materialismem a idealismem, individualismem a kolektivismem, konzervativismem či liberalismem. Posvíťme si na ně blíže a ukáže se, že současné myšlenkové proudy jsou pokračováním starých mystérií. Konzervativci jsou dávní zasvěcenci egyptského Ptaha a liberálové vyznavači Thovta. Anarchisté jsou služebníci Hathory.

Podle staré moudrosti tyto božstva inspirují lidi v jistých rytmech. Třeba na sklonku 19. století přecházel věk Artemidy ve věk Apollóna - stříbrná bohyně Měsíce ustoupila svému bratru, bohu Slunce a zlata. Pojednou se strhl spor mezi zastánci měnových standardů a svět přešel od stříbrného ke zlatému standardu. Celý sekulární svět je podvědomé náboženství, jen o tom nevíme. Nechápeme, že naše činy mají iracionální kořeny, mnohem hlubší, než jak si je sami vykládáme.

Žijeme v epoše, kdy robotizace plní odvěký sen lidí osvobodit se od fyzické práce. Při bráně do materiálního ráje však zjišťujeme, že je nezbytné osvojit si pravou duchovnost. Jinak nám hrozí pád do psychické propasti subjektivity a mravní úpadek. Římané upadli, když na ně začali pracovat otroci a podřízené provincie. Ztratili občanskou ctnost, nechali vládnout císaře a zajímali se už jen o "chléb a hry". Šíleli za zábavou, která byla stále víc vzrušující a brutální. Ztratili víru, rozpadla se rodina. Přestali mít vlastní děti a místo toho dováželi barbarů. Když v rozhlase čtu Gibbonův seznam příčin úpadku a zániku Říma, posluchači mají dojem, že je řeč o dnešku.

Ted' nemáme otroky, ale roboti a umělá inteligence nás zastupují čím dál víc. Jenže řešením technologické nezaměstnanosti nemůže být jednoduše blahobytní společnost. Smyslem práce je něco víc než jen živobytí. Smysluplná práce je pramenem lidské důstojnosti, udržuje nás v kondici a duševně zdravých. Práce šlechtí člověka. Fyzická práce kdysi poskytovala zemědělci a řemeslníku objektivní zpětnou vazbu, zda je v realitě. Nemohl ulítat do fantazií.

Copak má být náš pevný bod, když se masa lidí odbřemeněná od hmotné nouze přesouvá k zaměstnáním v čistě duševní a společenské sféře? Jak zjistíme, zda to, co dělají, je vůbec práce? Co bude kritériem - jen vzájemné lajkování jako facebooku? Rozrůstá se pseudosvět - na burzách praskají finanční bubliny, falešný žurnalizmus fabrikuje smyšlené zprávy, máme jakože univerzity, zdánlivé léčitele, pseudonáboženství, pseudohumanitu a podobně. Světu hrozí, že zublinovatí - rozpadá se do mentálních bublin, kde se žije v autohypnóze mezi podobně smýšlejícími. Zaniká dialog a stupňuje se polarizace. Musíme najít novou Severku ve vnitřním světě, abychom nezbloudili.